

М. Д. Тронько

Ендемічний зоб

ЕНДЕМІЧНИЙ ЗОБ – збільшення щитоподібної залози внаслідок дефіциту йоду. Є вагомим чинником розвитку багатьох захворювань щитоподіб. залози, зокрема вузлових утворень. Нестача йоду в організмі спричиняє гіпотиреоз, порушення функції мозку та розум. відсталість ([кретинізм](#), [олігофренія](#)). Теорія зв'язку Е. з. з дефіцитом йоду, запропонована в 19 ст., не пояснює повністю його етіологію. Подальшими дослідж. виявлено ін. зобогенні чинники. Доведено негатив. вплив неповноцін., одноманіт. харчування, зокрема дефіциту білків і вітамінів, а також інфекцій, інтоксикацій. Деякі продукти харчування містять речовини, що мають зобоген. ефект (тіоціанати, перхлорати) або гальмують проникнення йодидів у залозу (тіосечовина, тіоурацил та його похідні), вони перешкоджають перетворенню йодидів на орган. йод, знижують синтез гормонів. У забрудненій питній воді наявна сечовина, що є джерелом таких струмоген. чинників, як тіосечовина, тіоурацил, урохром. До чинників, які сприяють розвитку захворювання, зараховують генет. блокаду синтезу тиреоїд. гормонів, аутоімунні механізми, а також втрату йоду під час вагітності й лактації. Значна частина йоду, що надходить в організм, потрапляє до щитоподіб. залози і є осн. вихід. елементом для синтезу тиреоїд. гормонів, відповідно його дефіцит призводить до зниження секреції останніх. За формою і характером розростання щитоподіб. залози (наявність чи відсутність вузлів, їхня кількість) розрізняють вузловий (багатовузловий), дифуз. і змішаний зоб. За характером функції залози розрізняють гіпер-, гіпо- й еутиреоїд. (70–80 % випадків) зоб. Макс. проявом гіпотиреоїд. зобу є ендеміч. кретинізм (неврол. і мікседематозна форми) з порушенням розум. здібностей, затримкою росту.

Ендеміч. щодо [йододефіцитних захворювань](#) в Україні є Закарп., Івано-Фр., Чернів., Львів., Волин. і Терноп. обл. Йододефіцитні захворювання поширені й в ін. регіонах України, зокрема тих, що зазнали впливу наслідків аварії на ЧАЕС. Етіологія цієї групи захворювань – нестача йоду в ґрунті, воді, харч. продуктах. Якщо в нормі добова потреба організму в йоді становить 100–200 мкг, то в ендеміч. місцевості до нього надходить менше 50-ти мкг. Відомі методи індивід. і масової йодної профілактики. Перша передбачає споживання морепродуктів. У разі недостатньої ефективності або неможливості її проведення рекомендують застосування йодату калію і полівітамінів. Масова йодна профілактика є

ефективнішою й економнішою. Вона полягає у вживанні йодованої кухон. солі (бл. 40-а мг йоду на 1кг солі у вигляді йодиду чи йодату калію).

Рекомендована література

1. Дедов И. И., Юденич О. Н., Герасимов Г. А., Смирнов И. И. Эндемичный зоб. Проблемы и решения // ПЭ. 1992. № 3;
2. Тронько М. Д., Кравченко В. І. Йодне забезпечення та ендемія зобу у дітей північного району України // Журн. АМНУ. 2003. № 1.

Бібліографічний опис:

Ендемічний зоб / М. Д. Тронько // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-17870>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).